

S. P. Abas, *Het Volk in onze hedendaagsche schilderkunst, De Vrije Bladen*, 1940 (Jaargang 17, schrift VI).

De Vrije Bladen zijn tijdelijk stopgezet, het in Februari 1940 geschreven en na de bezetting verschenen essay van Abas sluit de rij. Het daarin door hem gestelde probleem is boeiend, omdat het volk als onderwerp voor den hedendaagschen schilder inderdaad een onderzoek verdient. Voor den schrijver werden Van Gogh's „Aardappeleters” het uitgangspunt van zijn betoog. Vele van de schilders van vandaag, schrijft Abas, „werden schilders van figuur omdat zij den mensch zochten, van volksfiguur omdat Van Gogh's ethische gerichtheid hun ten voorbeeld was of omdat zij den mensch daar, onder het volk, nog vonden het dichtst bij de bronnen van het leven, het eenvoudigst-zuiverst, den boer in het bijzonder nog het meest met de natuur en de aarde, den visscher met de groote ruimten en het water verbonden.” Na deze bepaling, waarmede hoofdstuk II eindigt, valt de eerste regel van III wel erg vreemd uit de lucht, waar apodictisch te lezen staat: „Piet van Wijngaerd is de eerste die, na Van Gogh, maar wezenlijk anders dan deze, schilder werd van boeren” (nl. niet sociaal ethisch gericht maar uit een meer schilderlijke dan emotioneele noodzaak). Nu is mij een dergelijke stelling toch te oppervlakkig en het aardig opgezette essay is m.i. te zeer ontwricht geraakt door het niet juist definieeren van wat uitgangspunt moest zijn: het volk in onze hedendaagsche schilderkunst. Door de hierboven weergegeven wending wordt het accent gelegd op Van Wijngaerd, Charley Toorop, Van Herwijnen en Chabot. Bewust geëlimineerd wordt de Staphorster reeks van Sluyters, omdat Abas hier-

van de psychologie wantrouwt „als te steedschsamengesteld”. Ik zelf wantrouw echter zijn mededeeling „dat de psychologie van den boer zoo weinig gecompliceerd is dat zij nauwelijks als zoodanig kan gelden; wie fijnere psychologische onderscheidingen wil schilderen, zal juist géén boeren schilderen, maar stedelingen”. Had men dit niet aan Jan Toorop, met geen woord vermeld, kunnen overlaten, wiens teekeningen van boeren Abas toch bekend moeten zijn geweest; waarom niet gedacht aan zijn Visschers, zijn Arbeiders (werkstaking, ijzergieters etc.); heeft Roland Holst, nog afgezien van zijn litho's, niet een en ander vervaardigd, zijn Thorn Prikker's Havenarbeiders reeds vergeten; en Hart Nibbrig? Hoe zit het met Nijland, met Eekman, met Koch's Schoorsteenveger? Of vielen die allen onder het naschrift? „Er zijn nog andere schilders in wier werk het volk figureert, meer zooals in vroeger eeuwen, zonder dat de mensch in het centrum staat” (genoemd worden dan Oepts, Schrikkel, Strube, Van der Leck, Van Hell en Alma). Mijn bezwaar tegen dit essay van Abas is de weinig historisch juiste entourage; hij bezit de gave brillant te schrijven, de voordracht behoudt een zekere tinteling, aforismen ontbreken niet; al zie ik het anders, ik lees gaarne wat anderen met hartstocht schrijven over schilders die mijn liefde hebben, zooals hier over Chabot en Charley Toorop. Maar dan niet zoo dat uitsluitend ter wille van het brillante zeer essentiele dingen en verschijningen ongenoemd blijven. Dat is jammer, want tegen een ander relief zouden de goede woorden aan Van Herwijnen gewijd — die nu losgeraakt van een fond te zwevend blijven — hebben gewonnen.

J. G. van Gelder